

Foto: TASR

V ENERGETICKOM BIZNISE ZAČÍNA DOMINOVÄŤ SPOTREBITEĽ

Málokteré odvetvie hospodárstva má za sebou v krátkom čase toľko významných zmien ako energetika. V priebehu posledných šiestich mesiacov sa zmenili dva kľúčové zákony: o energetike a regulácii v sieťových odvetviach. Slovenský trh s elektrickou energiou sa po českom prepojil aj s maďarským trhom a jeho liberalizácia prináša nielen viac konkurentov, ale aj nové integrované služby, keď tradiční dodávatelia plynu ponúkajú aj elektrinu a naopak.

Hodnotenie tohto turbulentného vývoja bolo ideálnou platformou na diskusie na 7. ročníku medzinárodnej odbornej konferencie Energo Fórum, ktorú 25. – 26. októbra hostil hotel Sitno vo Vyhniach. Hlavnou témou bola integrácia trhov a dodávok energií. „V čase uvoľnenia trhu s energiami nastal čas vyjašniť si všetko, čo súvisí so záujmami dodávateľov a odberateľov,“ vysvetlil pre TASR zástupca organizátora konferencie, spoločnosti sféra, a. s., Oskar Halzl.

ZÁKONY ŠITÉ HORÚCOU IHLOU?

Vysvetľovať si bolo čo, najmä počas diskusie o novej legislatíve medzi zástupcami Ministerstva hospodárstva SR a Úradu pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO) na jednej strane a predstaviteľmi podnikateľskej sféry na strane druhej. Rastislav Hanulák zo spoločnosti Capitol Legal Group vyčítal zákonodarcom, že príprava zákonov bola šitá horúcou ihlou a legistikánska lehota, teda čas medzi zverejnením právneho predpisu v Zbierke zákonov a jeho nadobudnutím účinnosti, trvala len jediný deň. „Prvé negatívne dosahy zákonov súvisia už so začiatkom ich účinnosti, keďže účastníkom trhu s elektrinou a plynom nedopriali takmer žiadny čas na prípravu, čo rozhodne nemožno považovať za želaný stav,“ povedal Hanu-

lák. Štátny radca MH SR Martin Sliva túto námietku odmietol a uviedol, že oba nové zákony – o energetike a o regulácii v sieťových odvetviach – súvisia s transpozíciou tzv. tretieho energetického balíčka, ktorú vyžaduje Brusel. Nová legislatíva posilňuje predovšetkým práva odberateľov. „Chránia ich napríklad nielen poskytnutím 14-dňovej lehoty vypovedania zmluvy, ale aj tým, že majú právo odstúpiť od zmluvy pri neodvodnenom náraste ceny za dodávku elektriny alebo plynu,“ zdôraznil Sliva. Dodávatelia majú povinnosť mať vypracované obchodné podmienky vrátane spôsobu predaja a reklamačného poriadku schválené regulačným úradom. Tieto podmienky musia byť formulované jasne a zrozumiteľne a nesmú obsahovať ustanovenia, ktoré neprimeraným spôsobom sťažujú alebo znemožňujú výkon práv odberateľa. Následne za porušenie a zistené nedostatky môže ÚRSO uložiť opatrenia, ktorých nevykonanie môže viesť až k zrušeniu povolenia na podnikanie.

Aj kritici uznávajú pro spotrebiteľský charakter zákona o energetike a chápu, že ide v súčasnosti o trend, ktorý dominuje v štátoch Európskej únie. Podľa Hanuláka je však ochrana spotrebiteľa zakotvená v právnej norme prehnaná, čím je spotre-

bitel' postavený do pozície nekompetentnej osoby, ktorá nemá niest zodpovednosť za svoje úkony, čo môže negatívne vplývať na právnú istotu podnikania v energetike. „Namiesto posudzovania spotrebiteľskej spôsobilosti z pohľadu priemerne vzdelaného a zorientovaného spotrebiteľa sa správne orgány a súdy častejšie prikláňajú k ochrane každého jednotlivca, pričom individuálne posudzujú jeho spôsobilosť pochopiť význam s konania. Sociálny štát tak nadobúda obľudné rozmery a čoraz intenzívnejšie ovplyvňuje aj štát právy, čím degeneruje najmä podnikateľské prostredie, pre ktoré je právná istota jednou z najzákladnejších zásad,“ dodal Rastislav Hanulák.

SPOTREBITEĽ NEVIE, ČO MÁ V RUKÁCH

Pozornosť zacielená na spotrebiteľa pretrvala aj v ďalších diskusiách. Z viacerých prezentovaných prieskumov bolo zrejme, že slovenské domácnosti si ešte úplne neuvedomujú a nevedia naplno doceniť, aké výhody im dala do rúk nová legislatíva. Rovnako aj konkurenčné prostredie, ktoré sa v segmente domácností rozvíja od roku 2011. Elektrinu v súčasnosti dodáva 40 a plyn 25 firmami. Michal Hudec z portálu energia.sk to dokumentoval na číslach, ktoré vzišli z čitateľského prieskumu, realizovaného v priebehu leta. Online elektronický dotazník vyplnilo dobrovoľne celkovo 282 respondentov, pričom v období zberu dát (13. – 31. augusta 2012) navštívilo webový portál energia.sk celkovo 9 918 tzv. unikátnych návštevníkov. Z výsledkov vyplýva, že spotrebiteľa majú v prevažnej väčšine (95 %) vedomosť, že zo zákona majú možnosť zmeniť svojho dodávateľa elektriny či plynu. Napriek tomu však 68,8 % z nich dodávateľa nezmenilo, pričom iba tretina z tejto skupiny pripustila, že zmenu do konca tohto roka zvážia. Ďalšia tretina označila možnosť „neviem“ a zvyšná časť sa zmenu dodávateľa do konca roku 2012 nehodlá zaoberať. Ako hlavný dôvod označila väčšina respondentov (33,3 %) možnosť „cenová úspora je zanedbateľná alebo žiadna“. Nasledovali možnosti „ponuky dodávateľov sú neprehľadné (17,6 %), nechce sa mi tým zaoberať (16,6 %) a nemám dôveru k informáciám, ktoré sa prezentujú v reklame“ (14,7%). Podľa prieskumu slovenské domácnosti nemajú veľkú dôveru k sprostredkovateľom, ale v prípade rozhodnutia sa pre zmenu preferujú priamy kontakt s vybraným dodávateľom. Tiež je zrejme, že hoci podomový predaj je v praxi kľúčovým obchodným kanálom pre dodávateľov, z pohľadu spotrebiteľa rozhodne nepatrí k tým preferovaným. Tým sa ukázala osobná návšteva zákazníckeho centra. Na iný prieskum, no s podobnými zisteniami, poukázal riaditeľ divízie obchodu SPP Dušan Randuška. Z európskeho porovna-

nia, ktoré priniesol prieskum Accenture, vyplýva, že Slováci sú oveľa menej náchylní k zmene dodávateľa ako v iných krajinách. Kým u nás o zmene uvažuje okolo 13 %, priemer v EÚ je takmer dvojnásobný. Šťastí to súvisí aj s tým, že u nás je trh s energiami otvorený krátko, a aj v mnohých iných komoditách či službách pristupujú Slováci konzervatívnejšie než iné európske krajiny. „Hoci trendy v Európe ukazujú príklon všetkých veľkých dodávateľov k ponuke oboch energií z jednej ruky, zákazníci akoby ešte celkom nevedeli oceniť a vyhodnotiť prínosy, čo by im podobný krok priniesol. To celkovo súvisí s konzervatívnejším postojom slovenských odberateľov k zmene dodávateľa,“ konštatoval Dušan Randuška.

TRHY S ELEKTRINOU SA SPÁJAJÚ

Kým z pohľadu odberateľov elektrickej energie by mala byť dôležitá integrácia a vyššia efektívnosť dodávok energii, pre dodávateľov je šancou ponúknuť im dobrú cenu prostredníctvom integrácie energetických trhov. To je aj cieľom Európskej únie, ktorá chce vytvoriť harmonizované a liberalizované podnikateľské prostredie v rámci celého spoločného trhu, ktorý zahŕňa 27 členských krajín s viac ako 500 miliónmi spotrebiteľov. Neoddeliteľnou súčasťou tohto prostredia sú aj energetické trhy, pre ktoré bol vytýčený veľmi ambicióznym cieľ ich prepojenia do roku 2014. Takto sa má vytvoriť spoločný interný energetický trh (IEM – Internal Ener-

Foto: dreamstime.com

gy Market), čo si vyžaduje úzku spoluprácu jednotlivých prevádzkovateľov prenosových sústav, organizátorov trhov a regulačných úradov. Podmienkou je aj dobudovanie dostatočnej infraštruktúry, ktorá bude schopná poskytnúť adekvátne prenosové kapacity nielen na hraniciach prenosových sústav, ale aj v rámci nich. Prvým počínom v oblasti integrácie trhov s elektrinou v našom regióne bolo v roku 2009 prepojenie českej a slovenskej obchodnej zóny prostredníctvom metódy Market Coupling, ktoré prinieslo významné zvýšenie likvidity denného trhu a zoptimalizovalo pridelovanie cezhraničných kapacít. Prvé objednávky z prepojených obchodných oblastí boli spoločne párované na obchodný deň 1. septembra 2009. K nemu sa od 11. septembra 2012 pridružilo prepojenie česko-slovenského s maďarským energetickým trhom. Úvodné skúsenosti a výsledky tohto prepojenia zhrnul riaditeľ úseku vývoja spoločnosti sféra, a. s., Libor Lázníčka. Prvý deň sa do spoločného krátkodobého obchodovania s elektrinou na slovenskej strane aktívne zapojilo 24 účastníkov, ktorí zadali celkom 34 platných objednávok na nákup a predaj. Celkovo sa na Slovensku predalo 9 370 MWh a nakúpilo 5 630 MWh elektriny. Denný trh na oboch stranách vygeneroval cenový index BASE na úrovni 57,22 eura/MWh, OFFPEAK na úrovni 48,48 eura/MWh a PEAK na úrovni 65,96 eura/MWh. „Prvý obchodný deň nenaplnil predpoklady niektorých odborníkov, ktorí očakávali smerovanie hlavných cezhraničných tokov z prevádzkovateľa českej prenosovej sústavy (ČEPS) do

prevádzkovateľa maďarskej prenosovej sústavy (MAVIR), ako aj prekročenie cezhraničných kapacít najmä na hranici s MAVIR. Naopak, prejavilo sa očakávané zvýšenie ceny po pripojení maďarskej obchodnej zóny,“ povedal Lázníčka. V nasledujúcom období už prišlo k zreteľnému poklesu cien, ktoré sa postupne dostávajú na hodnoty spred pripojenia maďarského trhu a možno ešte aj nižšie. „Rozšírenie českého a slovenského trhu s elektrinou o maďarskú obchodnú zónu sa stalo realitou. Naplňajú sa ňou európske integračné zámery, ktoré účastníkom trhu uľahčujú podnikanie v regióne,“ uzavrel Libor Lázníčka.

POTREBUJE SLOVENSKO NOVÉ ZDROJE ELEKTRICKEJ ENERGIE?

Energetické prepojenia si vyžadujú aj dostatočnú produkciu elektriny a dostatočnú absorpčnú kapacitu infraštruktúry, čiže prenosovej sústavy. Nad týmito témami sa zamýšľal výkonný riaditeľ Slovenskej elektrizačnej a prenosovej sústavy (SEPS) František Pecho. Konštatoval, že inštalovaný výkon všetkých zdrojov na Sloven-

sku sa blíži dvojnásobku najväčšieho požadovaného výkonu v roku (ročnému maximu odberu), čo by naznačovalo, že žiadne nové zdroje netreba. Na druhej strane Slovensko je už päť rokov čistým dovozcom elektrickej energie, hoci podiel exportov sa stále znižuje. To by, podľa Pecha, poukazovalo na potrebu výstavby zdrojov. Prepojenie sústavy so susednými krajinami určuje Sloven-

sku pozíciu tranzitnej krajiny, kde prevažuje tok elektrickej energie zo severu a západu smerom na juh a východ. „No tranzity sú dvoch druhov. Tie, ktoré sú obchodne kryté a teda plánované, a potom sú aj neplánované toky vyvolané tým, že ako súčasť prepojenej celeoeurópskej sústavy znášame to, že niekde v okolí sa značne rozišli obchodné vzťahy s fyzikálnymi parametrami sústav,“ upozornil Pecho a dodal, že súčet plánovaných a neplánovaných tokov ide zo Slovenska len cez trojicu vedení, ktoré sú často na hranici svojich technických možností. „Jednoducho sa do nich už viac elektriny nezmesť, a tak sa javí zbytočné stavať ďalšie zdroje,“ zdôraznil František Pecho. Preto v budúcnosti nie je vylúčená výstavba nových zdrojov elektrickej energie. Premiér Robert Fico počas nedávneho spoločného rokovania českého a slovenského vládneho kabinetu povedal, že si nedokáže predstaviť energetickú bezpečnosť krajiny bez atómových elektrární. Slovensko má preto stále záujem o účasť českého partnera v projekte výstavby nového jadrového zdroja v Jaslovských Bohuniciach. V súčasnosti pracuje Jadrová energetická spoločnosť Slovenska, a. s. (JESS), ktorú vlastní slovenská Jadrová a vyradovacia spoločnosť, a. s. (JAVYS), a česká energetická skupina ČEZ, na štúdiu realizovateľnosti. Pri rozhodovaní o možnej výstavbe nového zdroja je preto potrebné vziať do úvahy spomínané faktory. „A zároveň prispôbiť infraštruktúru tokom elektrickej energie,“ uzavrel František Pecho. ■

Richard Kvašňovský, Vyhne